Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka/Liikenne-, energia
ja ympäristöryhmä
Satu Räsänen

29.4.2021

Elinkeinoelämän keskusliiton lausunto

Hallituksen esitys (50/2021 vp) eduskunnalle laeiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnon tausta

EK haluaa kiinnittää Ympäristövaliokunnan huomion käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen (HE 50/2021 vp.) yhteydessä harkinnanvaraiseen ympäristövaikutusten arviointiin (jäljempänä YVA-arviointi) olemassa olevien teollisuustoimintojen muutoshankkeissa.

Haluamme kiinnittää eduskunnan huomion tilanteisiin, joissa on kyse ympäristö- ja muut tarvittavat luvat jo saaneista, asianmukaisesti kaavoitetusta ja teollisuusalueilla sijaitsevista laitoksista. Näissä hankkeissa harkinnanvaraisen YVA-arvioinnin vaatiminen voi johtaa pitkäkestoiseen YVA-menettelyyn, vaikka hankkeessa ei merkittävällä tavalla kajota luonnonympäristöön tai maisemaan eikä sen yhteydessä aiheudu uusia pilaavia päästöjä.

Jos YVA-menettelyä vaaditaan hankkeilta, joista ei aiheudu lainsäädännössä tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia, viivytetään investointeja, hidastetaan ilmastonmuutoksen torjuntaan tarvittavien hankkeiden etenemistä ja hukataan sekä hankkeen toteuttajien että viranomaisten resursseja.

Harkinnanvaraista YVA-arviointia koskevasta sääntely

YVA-lain 3.1 §:ssä säädetään, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Nämä hankkeet ja niiden muutokset luetellaan lain 1 liitteessä.

Tämän lisäksi arviointimenettelyä sovelletaan *yksittäistapauksessa myös sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muuhunkin,* kuin 1 momentissa tarkoitettuun *muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa* laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, 1 momentissa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia *merkittäviä ympäristövaikutuksia* (3.2 §).

Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka/Liikenne-, energia ja ympäristöryhmä
Satu Räsänen

29.4.2021

Kun ELY-keskus YVA-yhteysviranomaisena tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa, on sen yllä mainitun lisäksi otettava huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne. Päätöksenteon perustana käytettävistä tekijöistä säädetään tarkemmin lain 2 liitteessä (3.3 §).

Edelleen valtioneuvoston asetuksessa (277/2017) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä säädetään sekä hankkeesta vastaavalta edellytettävistä tiedoista, joita sen on annettava viranomaiselle, sen päättäessä, sovelletaanko arviointimenettelyä kyseisessä yksittäistapauksessa (1 §) että siitä, miten luonnonympäristön sietokyky on otettava huomioon päätöksenteossa huomioon (2 §).

Hallituksen esityksen 259/2016 vp mukaan tarkoituksena voimassa olevaa YVA-lakia säädettäessä oli, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyn määräytymistä yksittäistapauksessa tarkennettaisiin niin, että myös ns. lieventämistoimet otetaan huomioon tarvetta harkittaessa.

Ehdotus

Ottaen huomioon edellä kuvatun lainsäädännön, ehdotamme, että eduskunta parhaaksi katsomallaan tavalla ohjaisi YVA-lainsäädännön toimeenpanoa ja tulkintaa niin, että YVA-arvioinnin tarvetta yksittäisessä tapauksessa harkittaessa otettaisiin huomioon olemassa olevien teollisuuslaitosten muutos- ja laajennushankkeet niin, ettei näissä tapauksissa esimerkiksi vain varmuuden vuoksi vaadittaisi toiminnanharjoittajilta YVA-arviointia.

Harkinnanvaraisen YVA-tarpeen arvioinnissa olisi erityisesti kiinnitettävä huomiota olemassa olevien teollisuuslaitosten muutoshankkeisiin, joiden tarkoituksena on ilmastonmuutoksen torjunta.

Kun kyseessä on teollisuuslaitos, jolla on voimassaoleva ympäristölupa, olisi erityisesti ilmastonmuutoksen torjumiseksi tarkoitettujen toimien nopeuttamiseksi huolellisesti arvioitava, tarvitaanko YVA-menettelyä vai ei, ja voidaanko siitä pääsääntöisesti luopua tilanteessa, jos laitoksen ympäristöluvan ehtoja ei toimintamuutosten vuoksi ole tarpeen muuttaa.

Ehdotuksen perustelut

Teollisuudessa on vireillä lukuisia hankkeita, joissa suunnitellaan tuotannon ja tuotteiden hiilidioksidipäästöjen vähentämistä. Tällaiset muutoshankkeet eivät kaikissa tilanteissa aiheuta merkityksellistä muiden päästöjen lisääntymistä tai merkittäviä paikallisia ympäristövaikutuksia. Harkinnanvaraisen YVA-menettelyn edellyttäminen tällaisissa hankkeissa tarkoittaisi pahimmillaan jopa useaa yhtäaikaista YVA-menettelyä.

Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka/Liikenne-, energia ja ympäristöryhmä
Satu Räsänen 29.4.2021

Vain "varmuuden vuoksi" vaadittavat YVA-arvioinnit tai liian tiukka tulkintalinja voi merkitä ilmastomyötäisten hankkeiden merkittävää viivästymistä. Tämä erityisesti silloin, jos vaadittavassa YVA-menettelyssä on selvitettävä kaikki YVA-arvioinnin tavanomaiseen sisältöön kuuluvat asiat - vaikka kyse siis olisi jo luvitetusta, kaavoitetusta ja olemassaolevasta teollisuusalueesta, jossa ei kajota merkittävällä tavalla luonnonympäristöön tai maisemaan eikä ryhdytä tuottamaan uusia pilaavia päästöjä.

Vuosina 2011-2014 ympäristönsuojelulain uudistamishankkeen ns. toisessa vaiheessa (lupamenettelyn sujuvoittaminen) selvitettiin, voitaisiinko YVA-menettelyä kehittää teollisten toimintojen laajentamis- ja muutostilanteissa. EK tuki jo tuolloin sitä, että nyt ehdotettava tulkintalinja olisi tuotu lainsäädäntöön ja sen perusteluihin. Tuolloin hankkeiden määrää pidettiin liian vähäisenä, jotta lainsäädäntöä olisi muutettu tai toimeenpanon ohjausta kehitetty. Hankkeiden kokonaismäärän ei kuitenkaan pitäisi olla jatkossa ratkaiseva tekijä, vaan ensisijaista pitäisi olla jokaisen ilmastomyötäisen hankkeen mahdollisimman nopea viranomaiskäsittely aina, kun muut ympäristöseikat sen mahdollistavat.

Ehdotuksemme tukee myös hallituksen kevään 2021 kehysriihen yhteydessä tekemiä linjauksia lupamenettelyjen sujuvoittamisesta. Hallituksen on tarkoitus panostaa laadukkaaseen ja sujuvaan lupamenettelyyn erityisesti silmällä pitäen teollisuuden vähähiilisyystiekarttojen toteutumista.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Satu Räsänen
Johtava asiantuntija